

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України [Електронний ресурс]: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Богуш А. Українське народознавство в дошкільному закладі: навчальний посібник. Вища школа, 2002. 407 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
4. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: методичний посібник. Львів. Оріяна-Нова, 2008. 208с.
5. Лановик М. Українська народна словесність. Посібник для студентів гуманітарних ф-тів ВНЗ. Львів. Літопис, 2000. 614 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Н. П'яткіна

Актуальність проблеми екологічного виховання полягає у необхідності формування екологічної культури, особистості як форми регуляції взаємодії людини з природою. Як показала практика, в умовах воєнного стану, екологічне виховання у дітей має недостатньо високий рівень. Цю сучасну проблему можна вирішити за умови набуття екологічної культури, екологічного мислення, екологічної свідомості та екологічно виправданих відносин з природою, починаючи з дошкільного віку. А практичні дії, пов'язані з гуртковою роботою цього напрямку, допоможуть зосередитись, заспокоїтись та відволіктись від воєнних дій в Україні.

Впровадження ідей екологічного виховання у практику сучасної дошкільної освіти є складовою освітнього процесу. Це переконливо доводять такі сучасні дослідники як Г. Беленька, Н. Глухова, О. Кононко, Н. Лисенко, З. Плохій, В. Фокіна, та ін.

На думку Г. Беленької, щоб дитина любила природу, слід сформувати у неї естетичне ставлення до природи, вміння помічати її красу, милуватися об'єктами та явищами природи, відчувати свій емоційний зв'язок з нею [1].

Н. Лисенко довела що важливим фактором виховання основ екологічної культури в дітей є розвивальне середовище [5].

Н. Рижова вважає, що квітник, город, куточок саду, лісу, луку з різноманітними рослинами стануть важливими складовими еколого-розвивального середовища, які забезпечать постійне надходження нової інформації, збуджуватимуть пізнавальний інтерес дітей.

К.Плохій зазначає, що початки екологічної культури особистості закладаються ще з раннього дитинства. Вона доводить, що великий вплив на розвиток особистості, її мотиваційну сферу у ставленні до природного довкілля має духовна взаємодія з природою [6].

Сучасна екологічна освіта спрямовує педагогів на реалізацію компетентнісного підходу до розвитку особистості, що дає дітям впевненість у вирішенні нестандартних життєвих ситуацій у навколишньому середовищі. Саме такий підхід допомагає виховати всебічно розвинену особистість, яка характеризується стійким емоційним сприйняттям краси природи, розумінням відповідальності за свої дії та стан природи, формуванню екологічної свідомості, наявністю відповідних знань людини, яка усвідомлює цінність гармонійного розвитку як для себе, так і для природи, здатність нестандартного мислення.

Екологічне виховання у природі може проходити через милування, спостереження, творчість, досліди, посильну працю, де важливою умовою є: «Все, до чого можна доторкнутися – торкаємось руками, все, що можна побачити – спостерігаємо очима, все, що можна почути – слухаємо ... нюхаємо, аналізуємо, міркуємо» [1, с.7].

Фундаментом екологічної освіти є життєва потреба дотримуватись законів природи. Діти мають знати, що їхнє життя і природа взаємопов'язані. Екологічне виховання у природі є невід'ємною складовою для становлення людини. Основи екологічного виховання повинні формуватися ще з раннього дитинства. Малята спостерігаючи за дорослими отримують певні уявлення екологічної культури, це можуть бути спостереження за роботою у квітнику, на городі, доглядом за тваринами у живому куточку, за сортуванням сміття.

Основним змістом екологічної освіти дошкільнят є формування мотиваційних основ екологічної свідомості дитини. Знання з екології мають стати засобами, які використовуються для практичної діяльності та відповідно її мотивують. Екологічна культура дошкільників є основою знань про морально-етичні норми і правила, що робить її основним механізмом, двигуном поведінки [6].

Не можна уявити життя дитини без тісного зв'язку з природою, адже вона є важливим засобом всебічного виховання дітей. Малята повинні знати, що природа –

це їхнє життя, тому вже зараз потрібно піклуватися про нього, заздалегідь, щоб не довелося шкодувати в подальшому: не потрібно рвати велику кількість квітів, топтати рослини і комахи, руйнувати мурашники, розпалювати вогнища, ламати молоденькі дерева, стріляти в тварин чи забруднювати навколишнє середовище. Дітям змалечку потрібно прищеплювати любов до природи та рідного краю.

Екологічну культуру дошкільнята засвоюють шляхом накопичення особистісного досвіду в навколишньому середовищі у спеціально створених для цього умовах через творче переосмислення отриманої інформації. Постійний контакт із природою дає можливість дитині засвоїти поняття, слова, речення та розвиває зв'язне мовлення. Природа збуджує у дітей уяву, вчить логічно мислити на основі зіставлення наявних у навколишньому світі предметів і явищ, пізнання їхніх причин і наслідків, користі та шкоди.

Працюючи керівником гуртка екологічного напрямку "Юннати" направляю основний фокус своєї роботи на виховання емоційно-ціннісного, практичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до природи, намагаюся задовольняти інтереси дітей до довілля, що сприяє кращому засвоєнню програмного матеріалу. В процесі гурткової роботи особливу увагу приділяю практичній діяльності дітей по вирощуванню та догляду кімнатних рослин і різноманітних сезонних овочів на городі. Не обходиться наша праця без спостережень та цікавих досліджень. Але, на превеликий жаль, у реаліях сьогодення, в умовах воєнного стану та під час постійних повітряних тривог, ми не маємо можливості проводити екскурсії до лісу чи певних об'єктів, що мають важливе значення для збереження екології та навколишнього середовища. Зараз ми не можемо показати дітям сонячні чи вітряні електростанції, щоб малеча на власні очі побачила та мала змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки з природою. Раніше подібні екскурсії завжди відзначалися у дітей з емоційно-позитивної сторони та залишали яскраві відбитки у пам'яті.

Головним девізом моєї роботи є: "Знаєш сам - навчи інших. Усе, що робиш, треба робити добре, отримуючи задоволення від результату своєї праці".

Запорукою успішної роботи нашого гуртка є тісна співпраця з батьками, яка надихає на прагнення давати все більше цікавого і корисного, навчити малят працювати злагоджено та відчувати себе потрібними. Дорослі позитивно ставляться до того, що їхні діти дізнаються багато нового про світ природи навколо себе. Нещодавно, під гаслом "Все найкраще дітям! Разом - ми сила!" батьки власними силами створили "живий куточок", де дітки вчаться доглядати за рибками, слимаками, хом'ячком, черепахою, папугами, шиншилою, пацючком та білками дегу. Малеча має змогу відчути себе корисною та стала більш відповідальною. Ці тваринки дарують нашим дошкільняткам багато позитивних емоцій під час війни.

У ЗДО є екологічно розвивальне середовище, що є

головною умовою реалізації гурткової роботи, при організації якого врахували єдність соціальних та природних засобів різноманітної діяльності дитини. Були облаштовані куточок природи, городи, квітники, екологічна стежина, та живий куточок з безліччю тварин, яких багато дітей раніше навіть не бачили.

Організоване розвивальне середовище дає можливість для реалізації індивідуальних інтересів і потреб гуртківців, їх самостійної діяльності та ефективного накопичення ними особистого досвіду, забезпечує атмосферу психологічної захищеності, емоційного комфорту; сприяє встановленню у дошкільника почуття впевненості в собі, дає йому можливість випробувати і використовувати свої здібності, свободу вибору діяльності, стимулює прояви самостійності, ініціативу.

Розвиваюче предметне екосередовище невичерпне, задовольняє потреби дитини в новизні, моделює функціональний розвиток діяльності дитини тим, що в ній закладена інформація, яка одразу не виявляє себе, а спонукає до пошукових операцій. Наприклад: малята отримали неабияке задоволення від заняття "Хліб без повітря - не хліб", на якому змогли себе реалізувати та займалися пошуково-дослідницькою діяльністю. Вони мали змогу на власні очі побачити процес випікання хліба, спробували місити тісто, міркували та допомагали з власного досвіду, визначали на смак сіль та цукор, досліджували, що розчиняється швидше і при якій температурі. Діти проводили досліди на визначення повітря у щойно замішеному та тісті, що вже підійшло, сирому сформованому та вже готовому випеченому хлібові. Малята заздалегідь знайомились і на практиці закріпили свої знання по вирощуванню хліба - сіяли пшеницю, спостерігали за її проростанням, дізнались про необхідні для цього умови.

Вивчення природи і всього, що пов'язано з нею, за допомогою гурткової роботи екологічного спрямування, має неабиякий вплив на формування особистості, її розумовий, моральний, та фізичний розвиток, сприяє поліпшенню логічного мислення та зв'язного мовлення, також сприяє формуванню позитивного ставлення до навколишнього середовища, радості його сприйняття та партнерського ставлення до природного довілля. У дітей поступово формується поняття про те, що природа потрібна людині, а людина - природі.

Основним змістом гурткової роботи є формування у дитини усвідомлено-правильного ставлення до природних явищ і об'єктів, які оточують її, і з якими вона знайомиться у дошкільному віці.

Для засвоєння екологічних знань та розвитку здібностей, формуванню моральних якостей в роботі використовую різні методи: наочні, словесні, практичні. Зробити освітній процес гурткової роботи цікавим, змістовним та дієвим допомагає використання елементів інноваційних технологій LEGO цеглинок. Використовуючи їх у своїй роботі вчимося сортувати сміття, створювати власну модель енергосистеми від сонячного світла. Також активно використовую "Проектну технологію" Т. Піроженко та С. Ладивір, за допомогою

якої разом з дітьми створили довгостроковий проєкт “Ми старанно працюємо - садок герані облаштовуємо”. Над ним працювали п’ять місяців, діти навчилися живцювати та самостійно садити квіти у стаканчики, потім у відкритий ґрунт на квітнику. Малеча отримала неймовірне задоволення від результатів своєї праці та від милування власноруч створеною красою.

Заняття гуртка не тільки повторюють матеріал екологічного виховання, але й систематично його доповнюють та збагачують конкретними фактами, отриманими внаслідок самостійної праці гуртківців. Для розвитку інтересів та допитливості дітей на заняттях загадуються цікаві загадки, проводяться вікторини, бесіди, дидактичні ігри, читаються та обговорюються казки про природу. Діти дуже полюбили казки В. О. Сухомлинського. Ми часто виконуємо практичні завдання, створюємо проблемні ситуації та граємо в ігри. У мирний час діти мали можливість подорожувати екологічною стежиною та здійснювати екскурсії в природу.

Усвідомлено-правильне ставлення дитини до природи будується на чуттєвому її сприйнятті, емоційному ставленні до неї. Знання дітей про природу допомагають зрозуміти поведінку тварин, стан рослин в конкретній ситуації, діти можуть правильно оцінити і адекватно реагувати на певне завдання, що стоїть перед ними. А усвідомлений характер малечі проявляється в тому, що вони самі вже можуть пояснити свій вибір, знаючи потреби живої істоти, виконувати окремі трудові дії: погодувати тварин, доглядати кімнатні рослини чи городні культури.

Систематичне проведення гурткової роботи сприяє тому, що діти вміють демонструвати свої знання в повсякденному житті. Маленькі господарі навчилися вирощувати рослини різними способами та користуючись відповідними знаряддями праці, самостійно реагувати на ознаки недоглянутих квітів відповідними доцільними діями, досліджувати об’єкти рослинного світу, аналізувати результати спостережень, ділитися висновками. Діти самостійно виконують свій об’єм роботи у співпраці з іншими дітьми, використовують набуті теоретичні знання під час пошуку в довкіллі, бо пріоритетом у навчанні є не просто запам’ятовування і механічне відтворення знань,

а розуміння та оцінка того, що відбувається, елементи системного аналізу, спільна практична діяльність.

Програма гуртка екологічного спрямування “Юннати” ознайомлює дітей насамперед з елементарними основами природничої науки, яка навчає орієнтуватися в природному середовищі та встановлювати причинно-наслідкові зв’язки. Активне залучення дошкільнят до трудової діяльності сприяє зацікавленню в збереженні, примноженні цілісності, чистоти, гармонії навколишнього середовища. Саме достатній рівень екологічної вихованості у подальшому дозволить усвідомити дитині, що людина є невід’ємною частиною природи, а світ природи є середовищем існування. За допомогою гурткової роботи в дошкільнят формується екологічно доцільна поведінка довкілля, діти завжди готові включитися в практичну діяльність від якої отримують неабияке задоволення, малята вчаться дотримуватися правил природокористування, допомагають іншим.

Гурток “Юннати” сприяє не тільки кращому засвоєнню знань про природу, а і всьому, що пов’язано з нею, виховує в дітей відповідальність за чистоту рідного краю. Діти змалечку навчаються берегти і охороняти довкілля. Маленькі гуртківці стають більш самостійними, в них пробуджується креативне мислення, любов до праці на землі, розвивається стійкий інтерес до пошуково-дослідницької діяльності.

Отже, визначено, що екологічне виховання та освіта через гурткову роботу - це психолого-педагогічний процес, спрямований на формування у дитини знань наукових основ природокористування, необхідних переконань та практичних навичок, певної орієнтації та активної життєвої позиції в охороні природи.

Учити дітей спостерігати, дбайливо і турботливо ставитись до природних об’єктів, правильно поводитись у довкіллі, любити природу, як невід’ємне ціле з людиною - це відповідальна і водночас цікава та захоплююча справа, бо кожна дитина приходить до садочка і чекає від тебе чогось нового: чи то праці, чи то цікавого дослідження і спостереження. А батьки, в свою чергу, бажають отримати чергову порцію знань від своєї малечі, які вони разом закріплюють на практиці вдома при догляді за рослинами чи тваринами.

Список використаних джерел

1. Беленька Г. Дитина у природному довкіллі: зауваги доосвітньої лінії. *Дошкільне виховання*. 2012. №9. С. 2-11.
2. Ковтун Є. Ф., Цимерман І. Л. Виховання екологічної культури: Збірка. Суми: СОІППО. 2007. 51 с.
3. Ковтун Є. Ф. Віконечко в природу. Суми: СОІППО. 2012. 64 с.
4. Ковтун Є. Ф. Екологічна освіта дошкільників. Суми: СОІППО. 2012. 64 с.
5. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників. *Дитячий садок*. 2004. № 25. С.11-17.
6. Плохій З.М. Виховання екологічної культури дошкільників: метод, посіб. Київ: Ред. журн. Дошкільне виховання. 2002. 173 с.